

Azərbaycanın strateji mövqeyi: D-8-dən Mərkəzi Asiyaya

İlham ƏLİYEV: "Bizim roлумuz artıq böyük layihələri icra edə bilən ölkə kimi artacaq"

2025-ci il Azərbaycanın beynəlxalq mövqelərinin möhkəmlənməsi baxımından əlamətdar il kimi tarixə düşdü. Qısa müddət ərzində ölkəmizin həm D-8, həm də Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıları Məşvərət Şurasına üzv qəbul edilməsi Bakının regional cərcivələri aşan diplomatik fəallığını aydın şəkildə nümayiş etdirdi. Təbii ki, bu addım yalnız formal üzvlük deyil, eyni zamanda Azərbaycanın iqtisadi əməkdaşlıqdan siyasi dialoqa qədər söz sahibi olmaq niyyətinin göstəricisidir.

Öncə xatırladaq ki, D-8-in yaranma ideyası İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının 1996-cı il oktyabrın 22-də İstanbulda keçirilmiş toplantısında irəli sürülmüş və növbəti il iyunun 15-də İstanbulda keçirilən dövlət və hökumət başçıları Zirvə görüşündə rəsmi olaraq təsis edilib. Quruma Türkiyə, İran, Pakistan, Banqladeş, Malayziya, İndoneziya, Misir və Nigeriya daxildir. Təşkilatın üzvlərindən ikisi - Türkiyə və İndoneziya "Böyük iyirmilər" (G-20) üzvüdür. D-8-in fəaliyyətinin əsas məqsədi üzv ölkələr arasında əməkdaşlığı inkişaf etdirmək, iqtisadi və sosial sahələrdə əlaqələri gücləndirməkdir. 2017-ci ilin aprel ayından D-8-ə müşahidəçi ölkə statusunda qoşulan Azərbaycan təşkilatın 2024-cü ilin dekabrında Misirin paytaxtı Qahirədə baş tutan XI sammiti zamanı yekdilliklə ona üzv seçilib. Bununla da təşkilatın sıraları ilk dəfə genişlənməyə başlayıb. D-8 ölkələrinin böyük və tanınmış qeyri-hökumət təşkilatları, adətən, sosial və iqtisadi sahələrdə əməkdaşlıq edirlər. Belə əməkdaşlıq mühiti və D-8-in beynəlxalq çəkisi Azərbaycanın təşkilata üzv qəbul edilməsinin təsadüfi olmadığını göstərir.

Prezident İlham Əliyevin yanvarın 5-də yerli televiziya kanallarına verdiyi müsahibədə D-8-ə üzvlüklə bağlı səsləndirdiyi fikirlərdə də bu məqam aydın şəkildə ifadə olunur: "Biz D-8 təşkilatına üzv olduq. Mən bunu da çox böyük nailiyyət kimi qiymətləndirirəm. Çünki bu təşkilat 30 ilə yaxındır ki, yaradılmışdır və yarandığı gündən yeni üzv qəbul etməmişdir. Ona görə bu günə qədər adı da D-8-dir. Yeganə yeni üzv Azərbaycan olmuşdur. Nəzərə alsaq ki, bu təşkilatda müsəlman dünyasının ən böyük ölkələri birləşir, Azərbaycanı dəvət etmək və bizi seçmək, əgər belə demək

mümkündürsə, əlbəttə ki, böyük uğur sayıla bilər".

Prezidentin təbircə desək, Azərbaycan nə əhali, nə də iqtisadi göstəricilər baxımından böyük dövlətlər sırasında yer almasa da, bu nüfuzlu təşkilatda rəsmi şəkildə təmsil olunması ölkəmizə göstərilən etimadın və yürüdülmüş müstəqil, balanslaşdırılmış siyasətin nəticəsi kimi qiymətləndirilir. D-8 cərcivəsində birləşən ölkələrin ümumi əhalisinin 1 milyardan, ümumi iqtisadi potensialının isə 4 trilyon dollardan artıq olması təsisatın global miqyasını aydın şəkildə ortaya qoyur. Diqqətçəkmə məqam ondan ibarətdir ki, Azərbaycan üzv qəbul edildikdən dərhal sonra fəal mövqe tutaraq təşəbbüskar fəaliyyətə başlayıb. Məhz Bakının təşəbbüsü ilə ölkəmizdə media, iqlim, ekologiya, energetika və nəqliyyat sahələrini əhatə edən D-8 mərkəzlərinin yaradılması Azərbaycanın bu təşkilatda fəal və iddialı üzv olacağını açıq şəkildə nümayiş etdirir. Azərbaycanın D-8 təşkilatına üzv qəbul edilməsi daha bir gerçəyi ortaya qoyur. Bu, ölkəmizin islam dünyasında və yüksələn iqtisadi gücə malik ölkələr arasında artan nüfuzunun artmasının göstəricisidir. İqtisadi potensial baxımından mühüm dövlətləri birləşdirən bu təşkilat Azərbaycanın yeni bazarlara çıxışı, ticarət əlaqələrinin şaxələndirilməsi və investisiya əməkdaşlığının genişləndirilməsi üçün əlavə imkanlar yaradır. Enerji, nəqliyyat və logistika sahəsində strateji üstünlüklərə malik olan Azərbaycan D-8 cərcivəsində istehlakçı və təşəbbüskar tərəfdaş kimi çıxış etmək niyyətini ortaya qoyur.

D-8 cərcivəsində iqtisadi təşəbbüskarlıq nümayiş etdirən Azərbaycan üçün növbəti mühüm istiqamət Mərkəzi Asiya məkanıdır. Məhz bu kontekstdə ölkəmizin Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıları Məşvərət

Şurasına üzvlüyü xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Məhz bu amili dövlət başçısı sözügedən müsahibədə xüsusi qeyd edib: "Xarici siyasətlə bağlı digər önəmli nailiyyət Mərkəzi Asiya Məşvərət Şurasına tamhüquqlu üzv seçilməyimizdir. Hesab edirəm ki, bu da nadir hadisə sayıla bilər. Çünki təbii ki, coğrafi nöqtəyi-nəzərdən biz Mərkəzi Asiyada yox, Cənubi Qafqazda yerləşirik. Ancaq Mərkəzi Asiya ölkələri ilə həm ikitərəfli, həm də çoxtərəfli formatlarda o qədər sıx əlaqələrimiz var və son illər o qədər çox layihələr icra edilir ki, artıq bu ölkələr yekdilliklə bizi tamhüquqlu üzv seçdilər. Biz bunu da böyük bir siyasi və diplomatik uğur hesab edə bilərik. Mən Prezident kimi artıq iki il ardıcılıqla fəxri qonaq kimi Zirvə görüşlərinə dəvət olunurdum. Amma iştirakımla keçirilən üçüncü Zirvə görüşündə artıq tamhüquqlu üzv seçildik".

Qeyd edək ki, bu platforma Mərkəzi Asiya ölkələrinin liderlərinə regional əməkdaşlığı inkişaf etdirmək, sabitliyi təmin etmək və iqtisadi məsələləri müzakirə etmək imkanı yaradır. 2018-ci ildə Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyevin təşəbbüsü ilə təsis olunan platforma cərcivəsində Daşkənd, Nur-Sultan, Aşqabad və digər şəhərlərdə baş tutan görüşlərdə iştirakçılar regional məsələlər və beynəlxalq əməkdaşlıq gündəliyini müzakirə ediblər. Ötən il noyabrın 16-da isə Özbəkistanın paytaxtı Daşkənddə "Mərkəzi Asiya + Azərbaycan" formatında Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıları Məşvərət Görüşü keçirildi. Bu toplantıda Azərbaycanın Mərkəzi Asiya ölkələrinin məşvərət görüşləri formatına tamhüquqlu üzv olaraq qəbul edilməsi barədə qərar rəsmi şəkildə təsdiqləndi.

Bu gün Mərkəzi Asiya - Azərbaycan birliyi həm region, həm də global miqyasda ciddi strateji əhəmiyyət daşıyır. Müasir beynəlxalq münasibətlərdə bağlantılar, nəqliyyat və logistika əsas geosiyasi alətlərdən birinə çevrildiyi dövrdə Mərkəzi Asiyayı Qərblə etibarlı şəkildə birləşdirə bilən yeganə real ölkə məhz Azərbaycandır. Fakt olaraq alternativ marşrutlardan danışmaq

mümkün olsa da, mövcud geosiyasi reallıqlar fonunda bu variantların Qərb üçün qəbul edilən olmadığı artıq aydın görünür. Məhz bu səbəbdən Azərbaycanın "canlı körpü" və etibarlı tərəfdaş kimi rolu sürətlə artır. Ölkəmiz təkcə tranzit ərazisi deyil, böyük regional layihələri icra edən əsas mərkəz kimi diqqət çəkir. Bunun əməli nəticələri də göz önündədir: Azərbaycan ərazisindən keçən yüklərin həcmi davamlı şəkildə artır və ilk dəfə olaraq 100 min ədəd konteyner tranzit yük kimi ölkəmizin ərazisindən keçib. Üstəlik, bu rəqəm son nöqtə də deyil. Artan tələbat fonunda Azərbaycan nəqliyyat infrastrukturunun genişləndirilməsinə əlavə investisiyalar yönəldilir.

Strateji əməkdaşlıq yalnız nəqliyyatla məhdudlaşmır. 2024-cü ilin noyabrında Azərbaycan, Qazaxıstan və Özbəkistan prezidentləri arasında Bakıda imzalanan enerji kabeli layihəsi regionlararası inteqrasiyanın yeni mərhələsindən xəbər verir. Xəzərin dibi ilə çəkiləcək fiber-optik kabel və digər kommunikasiya layihələri Mərkəzi Asiya ilə Azərbaycan arasında fiziki və rəqəmsal bağlantıları daha da gücləndirəcək. "Ona görə Azərbaycanı bu qrupa rəsmən qəbul etməklə Mərkəzi Asiya ölkələri, onların rəhbərləri həm bizə böyük hörmət göstərmiş oldular, həm də ki, öz uzaqgörənliklərini nümayiş etdirdilər. Çünki bu, bölgədə olan geosiyasi vəziyyəti tamamilə dəyişir", - deyər Prezident İlham Əliyev məlum müsahibədə vurğulayıb.

Hər iki təşkilata paralel üzvlük Azərbaycanın bir tərəfdən İslam dünyası və Qlobal Cənub ölkələri ilə iqtisadi əməkdaşlığını gücləndirir, digər tərəfdən isə türk dünyası və Mərkəzi Asiya ilə siyasi və strateji əlaqələrini dərinləşdirir. Nəticə etibarilə, D-8 və Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıları Məşvərət Şurasında təmsilçilik Azərbaycanın beynəlxalq sistemdə artan çəkisinin növbəti təsdiqidir. 2025-ci il bu baxımdan Azərbaycanın yalnız iştirakçı deyil, proseslərə təsir göstərən ölkə kimi mövqeyini möhkəmləndirdiyi bir dövr kimi qiymətləndirilə bilər.

*Züleyxa ƏLİYEVA,
"Azərbaycan"*